NESLUŽBENI PRIJEVOD NA BOSANSKI JEZIK

presude donesene u hitnom postupku (kort geding) Okružnog suda u Hagu od 14. decembra 2015. godine, broj predmeta / upisnika C/09/497903 / KG ZA 15/1556, koju je nizozemsko pravosuđe objavilo pod oznakom ECLI:NL:RBDHA:2015:15050. Vjerodostojan je isključivo nizozemski original: https://dedoofpotgeneraal.nl/doc/censuurvonnis.pdf

Napomene prevodioca: ‚mr.' ispred imena nizozemska je titula pravnika s magisterijem prava. ‚Sudija za privremene mjere' (voorzieningenrechter) odlučuje u hitnim postupcima privremene pravne zaštite. Izvorni dokument je faks-kopija; faks-oznake i potpisi na posljednjoj stranici nisu preneseni u ovom prijevodu. Očigledne omaške u originalu prenesene su onakve kakve jesu, uz oznaku [sic]: upućivanje u tački 5.2 na ‚4.11', dok je mogućnost ublažavanja određena u tački 4.12, te način pisanja imena advokata tužiteljice, R.F. Thunnissena, kao ‚Thunissen'. Jedna daljnja omaška ispravljena je umjesto da bude prenesena: u tački 4.3 original navodi da je saslušanje obiju strana provedeno, pri čemu je riječ ‚geen' (ne) očito ispala; prijevod slijedi očigledan smisao. Verzija koju je objavilo pravosuđe, dostupna putem ECLI-oznake navedene iznad, anonimizirana je: osim stranaka i navedenih prebivališta, zamjenjuje i čin i ime bivšeg generala, imena dviju drugih osoba koje se pojavljuju u knjizi te ime tužiteljice unutar citiranih odlomaka. Zbog toga utvrđenje iz tačke 2.3 o pogrešnom pisanju njenog prezimena tamo postaje nerazumljivo. Prelom, font i veličina slova ovog prijevoda preuzeti su iz nizozemskog originala.

presuda

OKRUŽNI SUD U HAGU

Privredno odjeljenje – sudija za privremene mjere

broj predmeta / upisnika: C/09/497903 / KG ZA 15/1556

Presuda u hitnom postupku od 14. decembra 2015. godine

u predmetu

Barbare Overduyn,
s prebivalištem u Zoetermeeru,
tužiteljice,
advokat: mr. R.F. Thunissen [sic], Hag,

protiv:

Edwina Giltaya,
s prebivalištem u Hagu,
tuženog,
advokat: mr. J.G.J. van Groenendaal, Amsterdam.

1. Postupak

1.1 Tok postupka proizlazi iz:
- tužbe i priloga koji je tužiteljica naknadno dostavila (knjige navedene u nastavku);
- priloga koje je dostavio tuženi;
- usmene rasprave održane 27. novembra 2015. godine, na kojoj je tuženi dostavio bilješke za usmeno izlaganje.

1.2 Na raspravi je određeno da će presuda biti donesena danas.

2. Činjenice

Na osnovu spisa i onoga što je izneseno na raspravi, u ovom postupku polazi se od sljedećeg.

2.1 Tuženi je autor knjige ‚de Doofpotgeneraal' (u daljnjem tekstu: knjiga). Knjigu je sredinom 2014. godine objavio izdavač SpeakEasy (u daljnjem tekstu: izdavač). Sažetak knjige glasi:
„Šta jedna vojna obavještajna služba traži na radnom mjestu kablovske kompanije? Zašto general tamo ubacuje privatnog špijuna? I je li ozloglašena filmska rolna iz Srebrenice zaista propala?
Kao građanin koji ništa ne sluti, Edwin Giltay nehotice biva uvučen u unutrašnji sukob Vojne obavještajne službe, koji se vodi unutar zidova kablovske kompanije Casema. Giltayu se tamo pristupa s ponudom da počne raditi kao obavještajni analitičar. Tokom njegovog boravka kod kablovskog operatera situacija potpuno izmiče kontroli.
De doofpotgeneraal nudi potresan uvid u svijet u kojem su špijunaža, ucjena i nedopuštena upotreba sredstava svakodnevica. Giltay otkriva stvari koje ne podnose svjetlo dana. I naravno, odgovara i na ono jedno pitanje: ko je general koji drži poklopac na ovom zataškavanju?"

2.2 Tužiteljica je u periodu u kojem se odvija radnja knjige, dakle krajem devedesetih godina, radila u Vojnoj obavještajnoj službi (u daljnjem tekstu: MID), a neko vrijeme i u Casemi. U Casemi je tužiteljica tri večeri sarađivala s tuženim.

2.3 Tužiteljica se u knjizi pojavljuje često. Prvi put (u poglavlju 2, ‚Dvije žene iz odbrane') označena je svojim imenom i prezimenom, s tim što je njeno prezime napisano kao Overduin. („Pored Ine, upoznajem i novu kolegicu Barbaru Overduin.") Tuženi u knjizi opisuje da je tužiteljicu upoznao kada su obje stranke u večernjim satima radile u kompaniji Casema. Tužiteljica je u knjizi opisana kao špijunka koja radi za Vojnu obavještajnu službu (u daljnjem tekstu: MID) i koju je MID postavio u Casemu kako bi za MID regrutirala tuženog – koji se nešto ranije prijavio Ministarstvu odbrane za marinca i tamo bio odbijen. U knjizi se navode razne izjave tužiteljice tuženom o navedenom, kao i, između ostalog, o i) njenim ostalim špijunskim aktivnostima, ii) njenom raspolaganju personalnim dosjeima u MID-u i uvidu u tamošnji dosje tuženog, te iii) njenom saznanju o tome da još postoji filmska rolna sa srpskim ratnim zločinima, koja je prema navodima Ministarstva odbrane izgubljena (u daljnjem tekstu: filmska rolna). U knjizi se također navodi da je tužiteljica morala napustiti MID. U knjizi stoji da ništa u knjizi nije izmišljeno. Knjiga je označena kao publicistika.

2.4 Tuženi je prije objavljivanja knjige rukopis poslao ministru odbrane i ministru unutrašnjih poslova, sa zahtjevom da se o njemu izjasne. Knjigu nije poslao tužiteljici niti ju je na drugi način obavijestio o njenom objavljivanju.

2.5 Tužiteljica je u martu 2015. godine saznala za postojanje knjige.

2.6 Sredinom 2015. godine tužiteljica je izdavaču knjige (putem svog pravnog savjetnika) ukazala na to da knjiga sadrži mnoge netačnosti i da joj se pripisuje uloga koja ne odgovara stvarnosti. Ona tvrdi da su time narušeni njena čast i ugled te da je ugrožena njena sigurnost. Traži od tuženog da sarađuje na objavljivanju ispravke u nacionalnom dnevnom listu, zabrani daljnjeg objavljivanja, povlačenju već distribuiranih primjeraka i naknadi štete. U tom pismu najavljuje se da tužiteljica namjerava, u nedostatku zadovoljavajućeg odgovora, protiv izdavača i tuženog pokrenuti sudski postupak radi ostvarenja navedenog. Tužiteljica je kopiju tog pisma poslala tuženom. Izdavač je na to obavijestio tužiteljicu da više ne održava odnos s tuženim. Tuženi na to tužiteljici nije uputio nikakav odgovor.

2.7 U vrijeme usmene rasprave u ovom postupku, nekoliko poglavlja knjige, među njima i poglavlje 2, bilo je dostupno na web-stranici izdavača.

3. Predmet spora

3.1 Tužiteljica traži, sažeto izloženo:

1. da se tuženom naloži da o svom trošku u tri nacionalna dnevna lista objavi ispravku koja glasi: *„U svojoj knjizi De Doofpotgeneraal neosnovano sam pripisao Barbari Overduyn veliku ulogu. Sve što sam o tome napisao netačno je. Ne radi se o publicistici, nego o potpunoj fikciji, koju bez njene saglasnosti nisam smio objaviti (niti dati objaviti)“*;
2. da se tuženom naloži da se suzdrži od daljnje distribucije, objavljivanja i/ili ponovnih izdanja knjige te da knjigu ukloni s interneta i drži je uklonjenom, kao i da se suzdrži od daljnjeg promoviranja knjige na predavanjima, prezentacijama knjiga i drugim javnim istupima;
3. da se tuženom naloži da tužiteljici isplati predujam naknade štete u iznosu od 10.000 €;

sve navedeno pod prijetnjom penala od 1.000 € za svaki dan nepostupanja po ovoj presudi, uz obavezivanje tuženog na naknadu troškova ovog postupka.

3.2 U tu svrhu tužiteljica – sažeto – iznosi sljedeće. U knjizi se navodi njeno puno ime, a knjiga sadrži mnoge netačnosti i laži o njenoj ličnosti, njenoj ulozi i izjavama koje je dala. U tužbi tužiteljica navodi razne primjere tih netačnosti. Sažeto, tužiteljica tvrdi da je prikazana kao neko ko je u MID-u obavljao špijunsku ili obavještajnu funkciju i ko je u Casemu postavljen kako bi ga regrutirao za MID, dok je ona u MID-u obavljala samo administrativnu funkciju, a u Casemi radila isključivo u večernjim satima kako bi nešto dodatno zaradila. Nadalje je prikazana kao nediskretna i brbljiva, te joj se pripisuju izjave koje uopće nije dala, i to između ostalog izjave navedene u tački 2.3. Navode se i incidenti koji se nisu dogodili, kao i to da je otpuštena iz MID-a, dok joj je odobren časni otpust. Sve je to utoliko teže što tuženi u knjizi navodi da ništa u knjizi nije izmišljeno i da se radi o

publicistici. Tuženi je nikada nije obavijestio o svojoj namjeri da objavi knjigu, a ni kasnije o postojanju knjige. Tuženi je time narušio njenu čast i ugled, ugrozio njenu sigurnost i nanio joj (psihičku) štetu. Time je prema njoj postupio protivpravno.

3.3 Tuženi iznosi obrazloženu odbranu, koja će u nastavku, u mjeri u kojoj je to potrebno, biti razmotrena.

4. Ocjena predmeta spora

4.1 U ovom predmetu radi se o sukobu dvaju osnovnih prava, i to na strani tuženog prava na slobodu izražavanja, a na strani tužiteljice prava na zaštitu njene časti i ugleda. Odgovor na pitanje koje od ta dva prava u konkretnom slučaju preteže mora se pronaći odmjeravanjem svih relevantnih okolnosti slučaja.

4.2 Općenito se u pogledu knjige može utvrditi sljedeće. Čak i ako se pođe od toga da knjiga ne govori o tužiteljici, nego o ulozi koju je bivši general Van Baal odigrao u aferi u vezi s propašću filmske rolne, kako tvrdi tuženi, mora se utvrditi da tužiteljica ipak igra vrlo važnu ulogu u knjizi. Od poglavlja 2 nadalje pojavljuje se u knjizi vrlo često; tuženi opisuje ko je ona, u čemu se sastoji njen posao te kako se ponaša i izražava u njegovom prisustvu. Pritom je nesumnjivo prikazana u negativnom svjetlu. Sudija za privremene mjere prihvata tužiteljičin opis načina na koji je u knjizi prikazana, kako je navedeno u tački 3.2 – vrlo kratko rečeno: kao izrazito nediskretna špijunka. Radi ilustracije, u nastavku će biti citiran niz odlomaka iz knjige. Riječ je o malom izboru iz mnogih odlomaka knjige posvećenih tužiteljici.

„Kao odgovor na moje pitanje, Barbara se odmah počinje žaliti na opterećenost poslom i stres u MID-u. Priča mi da se mnogo toga dešava oko ozloglašene filmske rolne iz Srebrenice. (...) Kaže mi da ne trebam zaista vjerovati da je filmska rolna propala prilikom razvijanja. Rolna jednostavno leži u arhivu MID-a.“

„Barbara se osjeća toliko opušteno da predlaže razgovor o prvim ljubavnim iskustvima. Od mojih kolegica želi saznati kakav je bio njihov ‚prvi put'. (...) Uprkos naježenosti, Ina se odlučuje odgovoriti na Barbarina prodorna pitanja, dok se ova ponaša kao da se nalazi u lezbijskom klubu.“

„Barbara uzdiše da želi otići iz MID-a jer tamo ‚potpuno ludi'. (...) Iako joj je kao državnoj službenici zabranjeno imati drugi posao, Barbara kaže da ona i njena djevojka dodatni prihod mogu dobro iskoristiti. Naime, nema ušteđevine jer mnogo troši na zabave i kožne hlače.“

„Barbara nikako da prestane govoriti o potrebi za informacijama o zaraćenim stranama, da bi se potom požalila na atmosferu u MID-u, koju su intrige ozbiljno zatrovale. Gotovo svi napuštaju MID.“

„Nedugo zatim Barbara mi savjetuje još nešto. Trebao bih u prijavi za posao pošteno naduvati svoje radno iskustvo i vještine. (...) MID ionako ne provjerava sve. Kada je došla tamo raditi, to još nije znala, ali tokom godina to je tako iskusila. (...) Iritira me što Barbara tako olako gleda na krivotvorenje isprava, kao da je to normalno u obavještajnim krugovima.“

„Zato pitam svog ujaka znači li mu ime Barbara Overduin nešto. (...) Barbare se još živo sjeća. Toliko ga je bila iznervirala. Bez uvijanja je naziva ‚drskom lezbačom!'. U svojoj ljutnji dodaje još i da Barbara dolazi iz Scheveningena i da je žena iz naroda bez manira.“

„Jasper mi priča da Barbara 1. oktobra 1998. godine uz mnogo svađe i galame napušta MID, da bi istog dana otišla i iz Caseme.“

„I Jasper svoja iskustva iz Caseme stavlja na papir. Tako daje dvije izjave o moguće kažnjivom ponašanju Barbare, koja je brbljala o dosjeima koji su državna tajna."

„Barbaru sam svjesno poštedio jer je otpuštanjem iz Ministarstva odbrane već bila kažnjena."

„Za razliku od Ine, Barbaru sam ipak povremeno viđao. Naletio sam na nju na pijaci Albert Cuyp i u amsterdamskom noćnom životu. Iako tada pokušavam ignorirati Barbaru, vidim je kako drhti od straha. Dok se ja osjećam dobro u svojoj koži i često se osjećam bestidno sretnim, Barbara je nasmrt preplašena. Ta neugodna situacija navodi me na spoznaju da špijunka u našoj maloj zemlji ne može sebe smatrati anonimnom. Brzo gubi obraz."

Budući da se tužiteljica u knjizi navodi imenom i prezimenom, između ostalog ovdje citiranim odlomcima stvara se vrlo negativna slika o njoj, uslijed čega ona može pretrpjeti štetu.

4.3 U okviru ocjene pitanja treba li zabraniti daljnje objavljivanje knjige i treba li tuženi objaviti ispravku, između ostalog je važno to da – čak i ako bi se uopće trebalo poći od toga da je izjave tužiteljice citirane u knjizi ona zaista dala (što nikako nije utvrđeno) – tužiteljica svoje navodne izjave nije dala u situaciji u kojoj je morala računati s tim da će one biti iznesene u javnost. Nadalje se može utvrditi da tuženi od tužiteljice nije zatražio izjašnjenje o onome što je u knjizi o njoj napisao – nije je uopće obavijestio o postojanju knjige – pa saslušanje obiju strana nije ni provedeno. Traženje izjašnjenja od bivšeg poslodavca tužiteljice (od prije gotovo petnaest godina) ne može se smatrati takvim.

4.4 Važna okolnost koju treba uzeti u obzir pri odmjeravanju odnosi se nadalje na pitanje nalazi li ono što o tužiteljici stoji u knjizi dovoljan oslonac u raspoloživoj činjeničnoj građi. Tužiteljica naime ima interes da ne bude olako izložena publicitetu koji je za nju štetan i/ili optužbama koje ne nalaze nikakav ili nalaze nedovoljan oslonac u raspoloživoj činjeničnoj građi. To je utoliko važnije što tuženi u knjizi izričito navodi da je sve istina i da se radi o publicistici.

4.5 Tužiteljica je obrazloženo zauzela stav da u knjizi stoje mnoge netačnosti te je u tu svrhu navela razne primjere činjeničnih netačnosti i izjava za koje tvrdi da ih nije dala. Dovoljno se pokazalo da niz činjenica nije tačan. To se odnosi na primjer na pogrešno pisanje prezimena tužiteljice u knjizi – povodom čega je tuženi primijetio da nije znao kako se njeno ime piše – i na navođenje netačne dobi tužiteljice. Tuženom se mora priznati da te netačnosti nisu suštinske i da bitno negativno ne utječu na privatni život tužiteljice, ali to ipak otvara pitanja u pogledu stepena pažljivosti s kojom je tuženi postupio pri pisanju svoje knjige. Važniji dijelovi koji prema mišljenju tužiteljice ne odgovaraju istini odnose se nadalje na pretpostavku da je tužiteljica bila špijunka MID-a, koja je bila stacionirana u Casemi kako bi tuženog regrutirala za MID. Ona tvrdi da je u MID-u bila administrativna radnica te da je u večernjim satima radila u Casemi kako bi nešto dodatno zaradila. Tužiteljica također izričito osporava da se pred tuženim izjašnjavala o špijunskim aktivnostima, o filmskoj rolni i o uvidu u personalni dosje tuženog u MID-u.

4.6 S obzirom na te obrazložene navode tužiteljice, tuženi se nije mogao ograničiti na puku odbranu da sve počiva na istini. Na njemu je bilo da svoju odbranu dodatno obrazloži i pobliže objasni na osnovu čega se može poći od tačnosti onoga što o tužiteljici stoji u knjizi. To, međutim, nije učinio ili to nije učinio u dovoljnoj mjeri. U tom okviru pozvao se samo na vlastite – u kasnijem trenutku sačinjene – bilješke i na anonimne izvore.

Sudija za privremene mjere to bez daljnjeg smatra nedovoljnim. Što se tiče potonjeg, na tuženom je u svakom slučaju bilo da učini vjerovatnim da su ti izvori pouzdani, što je propustio učiniti. Navedeno vodi zaključku da knjiga sadrži štetan publicitet i optužbe koje ne nalaze oslonac u raspoloživoj činjeničnoj građi.

4.7 Tuženi ima interes da se u javnosti može izražavati kritički, informativno, s ciljem oblikovanja mišljenja ili upozoravajuće, kako bi se spriječilo da zbog nedovoljne upoznatosti javnosti zloupotrebe koje se tiču društva mogu i dalje opstajati. Tuženi je u vezi s tim ukazao na to da knjiga govori o ulozi koju je bivši general Van Baal odigrao u aferi u vezi s propašću filmske rolne. Ukazivanje na eventualne zloupotrebe do kojih je u tom okviru došlo može se smatrati interesom vrijednim poštovanja. Tuženi, međutim, na upit na raspravi nije mogao ili nije mogao dovoljno pobliže objasniti zašto je, s obzirom na taj specifični interes, bilo nužno tužiteljicu u knjizi navesti punim imenom. Odgovor tuženog na to pitanje – da s njom nije imao kontakta i da ona, za razliku od drugih osoba koje se pojavljuju u knjizi, nije tražila anonimnost – ne može se prihvatiti. Tuženi naime tužiteljicu svjesno nije obavijestio o tome prije objavljivanja knjige. Kako god bilo, ni to ne predstavlja objašnjenje nužnosti navođenja tužiteljice u knjizi punim imenom. Nije naveden ni neki drugi razlog za to. A pritom se mora pretpostaviti da se ipak radilo o svjesnom izboru tuženog. Druge osobe koje se pojavljuju u knjizi naime ostaju anonimne. Eventualne posljedice izbora koje je tuženi u tom okviru napravio idu, po ocjeni sudije za privremene mjere, na njegov rizik.

4.8 Odmjeravajući navedene okolnosti i interese, sudija za privremene mjere smatra da je tuženi objavljivanjem knjige postupio protivpravno prema tužiteljici te da njeno pravo na zaštitu časti i ugleda u ovom slučaju mora pretegnuti nad pravom tuženog na slobodu izražavanja. Ostaje pitanje kakve posljedice iz toga treba izvesti.

4.9 Budući da je tuženi naznačio da eventualno želi dati objaviti drugo izdanje knjige, čime bi više ljudi moglo saznati za – protivpravni – sadržaj knjige, sudija za privremene mjere smatra opravdanim to zabraniti, kako je tužiteljica tražila pod tačkom 2. Manje dalekosežan nalog, poput nenavođenja punog imena tužiteljice u ponovnom izdanju, kako je tuženi ponudio, sudija za privremene mjere smatra nedovoljnim. Naime, na osnovu ranijeg izdanja knjige, kao i uz pomoć interneta, čitaoci ponovnog izdanja mogu jednostavno doći do punog imena tužiteljice. Isto tako nije dovoljno izdanje u kojem se osoba tužiteljice više ne pojavljuje u priči, s obzirom na vrlo veliku ulogu koju ona ima u knjizi. Tuženi to uostalom nije ni naveo kao mogućnost. I ostale zahtjeve pod tačkom 2 sudija za privremene mjere smatra osnovanima, s obzirom na protivpravno postupanje tuženog i već prouzrokovanu štetu koja se više ne može otkloniti. Nalogu za uklanjanje knjige s interneta ipak će se dodati da je tuženi na to obavezan samo u mjeri u kojoj je to u njegovoj moći. Naime, pokazalo se da objavljivanje dijela knjige na internetu potječe od izdavača knjige, s kojim tuženi trenutno više ne održava odnos.

4.10 Ispravku traženu pod tačkom 1 sudija za privremene mjere ne smatra primjerenom mjerom. Ispravka bi prije svega morala biti upućena ljudima koji su saznali za protivpravno objavljivanje, a sudija za privremene mjere ne smatra vjerovatnim da bi se to postiglo ispravkom na traženi način. Ispravka nadalje ne osigurava da osobe koje tužiteljicu potraže na internetu (na primjer kada se prijavljuje za posao) više ne mogu saznati za protivpravno

objavljivanje, što tužiteljica smatra osobito teškim. Iz navoda tužiteljice može se zaključiti da ona prije svega ima interes da može ispraviti sliku koja je o njoj stvorena. U tu svrhu, međutim, može upotrijebiti i ovu presudu. Zahtjev pod tačkom 1 stoga će biti odbijen.

4.11 Zahtjev pod tačkom 3 za dosuđivanje predujma naknade štete odbija se zbog izostanka bilo kakvog obrazloženja tog zahtjeva.

4.12 Izricanje penala, kao poticaj na postupanje po odluci koja će biti donesena, primjereno je. Penal koji će biti izrečen, međutim, bit će ublažen i ograničen. Nadalje će biti određeno da je penal koji će biti izrečen podložan sudskom ublažavanju, u mjeri u kojoj bi njegovo provođenje prema mjerilima razumnosti i pravičnosti bilo neprihvatljivo, uzimajući u obzir i mjeru u kojoj je postupljeno po nalogu, težinu povrede i stepen skrivljenosti te povrede.

4.13 Uprkos odbijanju dvaju zahtjeva, tuženog treba smatrati strankom koja je većim dijelom izgubila spor. Stoga će biti obavezan na naknadu troškova ovog postupka.

5. Odluka

Sudija za privremene mjere:

5.1 nalaže tuženom da se suzdrži od daljnje distribucije, objavljivanja i/ili ponovnih izdanja knjige ‚De doofpotgeneraal' te da knjigu ukloni s interneta i drži je uklonjenom, u mjeri u kojoj je to u njegovoj moći, kao i da se suzdrži od daljnjeg promoviranja knjige na predavanjima, prezentacijama knjiga i drugim javnim istupima, sve navedeno pod prijetnjom penala od 1.000 € za svaki dan nepostupanja po ovom nalogu, do najviše 100.000 €;

5.2 određuje da je gore navedeni penal podložan ublažavanju na način naveden pod tačkom 4.11 [sic];

5.3 obavezuje tuženog na naknadu troškova ovog postupka, koji su do sada na strani tužiteljice odmjereni na 1.178,84 €, od čega 816 € na ime advokatske nagrade, 285 € na ime sudske takse i 77,84 € na ime troškova dostave tužbe, uz uvećanje za PDV gdje je to primjenjivo;

5.4 proglašava ovu presudu u tom dijelu privremeno izvršnom;

5.5 odbija sve što je traženo preko toga ili drugačije.

Ovu presudu donijela je mr. M.E. Groeneveld-Stubbe, a javno je objavljena 14. decembra 2015. godine.

[potpisi nisu preneseni u ovom prijevodu]